

Тетяна Юрїївна Коритько,

канд. екон. наук, доцент

E-mail: taniakorytko@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-4251-1971>;

Ірина Василівна Бриль,

канд. екон. наук

Інститут економіки промисловості НАН України

вул. Марії Капніст, 2, м. Київ, 03057, Україна

E-mail: bryl.irina@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0003-1526-0094>

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО ОЦІНКА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

У сучасних умовах інтелектуальний капітал визнається пріоритетним видом капіталу підприємств, наявність якого є запорукою зростання їх конкурентоспроможності й ефективності господарювання. З урахуванням цього систематизовано наявні методологічні підходи до визначення величини, динаміки та рівня інтелектуального капіталу. Виконано оцінку вартості інтелектуального капіталу на прикладі підприємства з використанням методологічних підходів, визнаних світовою науковою спільнотою. Виявлено існування тенденції скорочення інтелектуалізації активів, низький рівень інтелектуального зростання на підприємстві. Це можна пояснити дією таких чинників: низький рівень розвитку й активності фондового ринку в Україні; епізодичне проведення трансакцій при купівлі-продажу акцій, що обумовлює їх занижену (індивідуальну) оцінку; переоцінка вартості матеріальних видів активів (перш за все дебіторської заборгованості, запасів, фінансових активів) та ін.

Розроблено деомпозитивну концептуальну модель оцінки інтелектуального капіталу в умовах цифровізації, яка дозволить оцінити рівень інтелектуального капіталу. Запропонована модель оцінки інтелектуального капіталу підприємств в умовах цифровізації економіки є більш ефективною, оскільки має менші трансакційні витрати. Процес оцінки відбувається швидше і надійніше.

Ключові слова: підприємство, суть і методи оцінки інтелектуального капіталу, інтелектуалізація, цифровізація.

JEL: C18; D 83; E22; G 32; M41, O14

Капітал є одним із головних чинників конкурентоспроможності підприємства. В умовах сучасних трансформацій виникає необхідність зміни структури економіки на користь його інтелектуального змісту, наукових знань, інформаційних і технологічних продуктів. Інтелектуальні ресурси, зростання їхньої частки у вартості підпри-

ємства, ціноутворення, оцінка та ін. є не лише матеріальними чинниками, але й інтелектуальним капіталом. Нові чи вдосконалені технології, продукція, обладнання, що містять нові знання або рішення, у розвинутих країнах сягають понад 70-85% приросту ВВП.

© Т. Ю. Коритько, І. В. Бриль, 2021

У сучасних економічних умовах управління інтелектуальним капіталом, інтелектуалізацією є невід'ємною частиною процесу управління інноваціями та вирішує питання планування й упровадження інноваційних стратегій щодо сталого розвитку підприємства. Розробка інноваційних стратегій розвитку в умовах інтелектуалізації базується на оцінці інтелектуального капіталу.

Аналіз результатів наукових досліджень (Амоша, 2012; Булеєв, 2017; Богуцька, 2017; Бриль, 2019; Чухно, 2002; Іваненко, Брюховецький, 2017) свідчить, що на сьогодні існує безліч методів оцінки інтелектуального капіталу на рівні підприємства. За сучасних умов наджорсткої конкурентної боротьби інтелектуальний капітал дає змогу створювати цінності та забезпечує конкурентоспроможність як окремого підприємства, так і економіки загалом (Свєєв, 2012). Методи вимірювання інтелектуального капіталу розробляються для поліпшення розуміння всіх нематеріальних активів, а також для формування теорії пояснення ідентифікації цих активів та оцінки вартості підприємства (Zambon, 2017; Kita, Šimberová, 2018).

Однак, незважаючи на значну кількість вітчизняних і зарубіжних наукових публікацій, присвячених різним аспектам цифровізації економіки, інноваційного розвитку підприємств, ролі інтелектуального капіталу в їх ефективності, практично відсутні розробки комплексного характеру, які дозволили б знайти теоретичне обґрунтування і надати практичні рекомендації управлінського інструментарію, що забезпечить ефективне вирішення проблеми впровадження цифрових технологій. Отже, актуальним є аналіз формування інтелектуального капіталу, його відтворення, вимірювання та віддачі від використання, але складність і багатоаспектність цих процесів потребують більш комплексного дослідження.

Мета статті полягає в дослідженні інструментарію методології оцінки інтелектуального капіталу підприємства за етапами його визначення.

Суть і структура інтелектуального капіталу

У більш систематизованому вигляді схему інтелектуального капіталу наведено в роботі Л. Едвінсона та М. Мелоуна. В інтелектуальному капіталі вони чітко розмежовують дві головні складові: людський (human capital) і структурний капітал (structural capital) (Edvinsson, Malone, 1997).

На думку Т. Стюарта та Ж. Шульги, структура інтелектуального капіталу включає людський, структурний і клієнтський капітал (Стюарт, 2007; Шульга, 2010), а А. Чухна та Г. Ступнікера – людський і технологічний (Чухно, 2002; Ступнікер, 2008).

В. Іноземцев визначає інтелектуальний капітал як: людський капітал, втілений у працівниках підприємства у вигляді їхнього досвіду, знань, навичок, здібностей до нововведень, а також до загальної культури підприємства; структурний капітал, що включає патенти, ліцензії, торговельні марки, організаційну структуру, бази даних, електронні мережі (Іноземцев, 1998). С. Воллман використовує аналогічний підхід і підкреслює, що інтелектуальний капітал – це не тільки сила людського розуму, але і бренд, товарні знаки та активи, які з часом трансформуються в щось більш цінне (Edvinsson, 2001). О. Ніколайчук при оцінюванні інтелектуального капіталу пропонує враховувати нелінійний характер взаємодії окремих елементів. Тому можна оцінювати лише інтегральну ефективність всіх вкладень в інтелектуальний капітал (Ніколайчук, 2012). У дослідженнях (Бажан, 2012; Ротань, 2013) відзначається, що особливістю інтелектуального капіталу є те, що він з часом не втрачає своєї цінності, а навіть нарощує її, у той час як обладнання та технології починають знецінюватися з моменту їх придбання.

Ключова ідея дослідження інтелектуалізації виробництва полягає в такому: її істотною складовою виступає інтелектуальний капітал, який, у свою чергу, містить людський, структурний, клієнтський або

діловий, організаційний, інноваційний, процесний і ринковий капітал (Бриль, 2013). Слід зауважити, що без людини та людського капіталу не може бути інтелектуального, між ними підтверджено існування взаємного прямого та зворотного зв'язку. Тому розвиток інтелектуалізації економіки та підприємства відбувається у першу чергу за допомогою підвищення інтелектуального рівня кваліфікації фахівців які працюють на підприємствах будь-якої галузі виробництва, сфери послуг. Удосконалення процесів управління персоналом на підприємствах, створення позитивної системи мотивування співробітників є одними з пріоритетних напрямів розвитку інтелектуалізації в сучасних конкурентних умовах висококапіталізованих підприємств (Бриль, 2019).

Виокремлення структурних елементів інтелектуального капіталу, таких як людський, організаційний та реляційний капітал, є найбільш розповсюдженим (Ramanauskaitė, 2012).

У дослідженнях (Bontis, 2002; Daum, 2003; Hitchner, 2006, Dubra, 2010) людський капітал сприймається як сукупність знань, навичок, зокрема ділових, освіти, досвіду, таланту, інноваційності, компетенцій, креативності, вміння виконувати завдання та вирішувати питання, лідерства, управління та ідей, що ведуть до нових продуктів, розроблених співробітниками підприємств. Отже, цей капітал сьогодні стає одним з основних та найбільш впливових ресурсів підприємства в конкурентній боротьбі.

Організаційний капітал являє собою організаційно-фінансову структуру підприємства, яка характеризується стратегічними процесами, технологією та методологією оцінки ризиків, технічним і програмним забезпеченням, використанням інформаційних технологій, баз даних, патентів та інших організаційних можливостей, які спрямовані на підтримку продуктивності персоналу (Bontis, 2002; Daum, 2003; Hitchner, 2006, Dubra, 2010). Отже, даний капітал може відізнятися від людського та

належить підприємству.

Реляційний капітал підприємства включає торгову марку, бренд, імідж, зовнішні мережеві зв'язки, потоки постачання, довгострокові контракти, ліцензійні та франчайзингові угоди й відносини із зовнішніми економічними суб'єктами, що визначають маркетингові та комерційні можливості підприємства (Bontis, 2002; Daum, 2003; Fitzenz, 2009).

Лише оцінка інтелектуального капіталу дає змогу підприємству залишатися конкурентоспроможним, боротися проти жорсткої конкуренції та створює стійкі конкурентні переваги (Maditinos, 2011). Саме тому підприємствам потрібно оцінювати свій інтелектуальний капітал та його компоненти, здійснювати моніторинг їх розвитку і результативності.

Отже, інтелектуальний капітал в умовах цифровізації економіки призначений забезпечувати підвищення рівня інтелектуалізації підприємства, причому його можна умовно розділити на базові знання, необхідні для нормального функціонування і підтримки рівня інтелектуалізації, що забезпечують формування унікальних конкурентних переваг.

Інтелектуальний капітал, який сприяє підвищенню рівня інтелектуалізації підприємства в умовах цифровізації економіки, може бути розділений на дві групи (рис. 1).

Згідно зі запропонованою структурою позицію підприємства в інноваційному середовищі характеризує точка у тривимірному просторі з координатами

$$K = (dRi; dIi; dCi), \quad (1)$$

де dRi – відносна ринкова частка i -го підприємства, ч. од.;

dIi – відносна частка i -го підприємства в загальному обсязі інновацій на ринку, ч. од.;

dCi – частка створених самостійно підприємством знань, які стали основою інновацій, ч. од.

Позиціонування підприємств в інноваційному середовищі в умовах цифровізації економіки відображено на рис. 2.

Рисунок 1 – Структура інтелектуального капіталу з позиції інтелектуалізації в умовах цифровізації економіки

Джерело: запропоновано авторами.

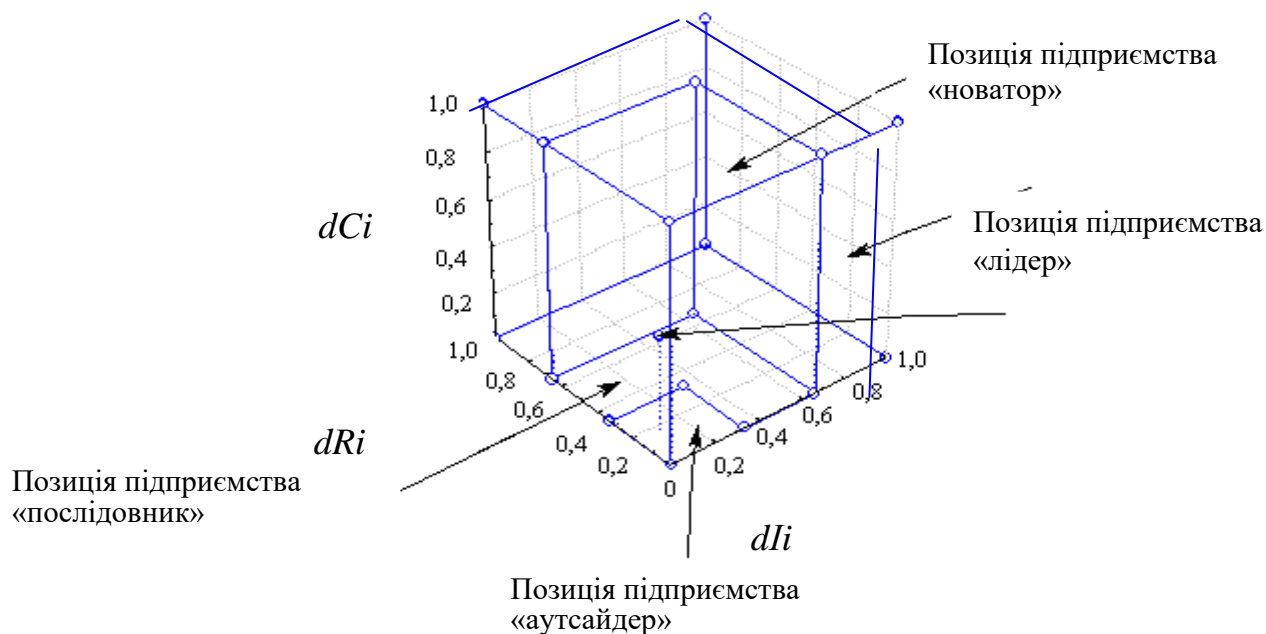

Рисунок 2 – Позиції підприємства в інноваційному середовищі в умовах цифровізації економіки

Джерело: запропоновано авторами.

Визначено такі позиції підприємства в інноваційному середовищі:

- «лідер» – підприємство створює інноваційні технології та продукти на основі

залучення й ефективного використання інтелектуального капіталу підприємства та працівників;

- «послідовник» – це підприємство, яке купує зовнішні інтелектуальні продукти та використовує зовнішніх фахівців. Тобто підприємство купує інновації-продукти або інновації-процеси та впроваджує їх у виробництво. Такі підприємства досягають успіху у використанні структурного капіталу, що включає технології безпосереднього виробництва продукції. При цьому найважливішим чинником успішної діяльності є наявність великих інвестиційних можливостей;

- «аутсайдер» – позиція підприємства полягає в мінімізації витрат на управління інтелектуальним капіталом і максимальному використанні «безкоштовних» знань, що надаються суспільством. Такі підприємства не є учасниками інноваційної діяльності, оскільки наявний у них інтелектуальний капітал найбільш ефективно використовується для зниження невизначеності поточного стану, а не майбутнього. У даному випадку більш дієвим є використання людського капіталу порівняно зі структурним. Ці підприємства характеризуються низьким рівнем формалізації бізнес-процесів;

- «новатор» – підприємство, яке займає незначну частку ринку і частку в інноваціях на ньому, але при цьому активно використовує власний інтелектуальний капітал як основу інноваційних продуктів. Але розробники інновацій не в змозі отримати значний приріст вартості за рахунок комерціалізації інновацій, оскільки вони не мають достатніх ресурсів для трансформації людського капіталу у структурний. Однак такі підприємства можуть одержати достатній приріст у своїй вартості за рахунок ефективного використання людського капіталу.

Отже, знаючи значення темпів приросту показників, які становлять основу позиціонування, можна визначити можливу зміну позиції підприємства в результаті ефективного управління інтелектуальним капіталом.

Методи оцінювання інтелектуального капіталу

Інтелектуальний капітал, як основа майбутнього розвитку підприємства, потребує оцінки, що допомагає формувати довгострокову стратегію та використовується як інструмент комунікації. Головною метою оцінки інтелектуального капіталу є забезпечення сталого розвитку підприємства.

У сучасних умовах дослідники розробляють і пропонують десятки методів оцінок вартості інтелектуального капіталу. У зв'язку з різноманітними та специфічними компонентами інтелектуального капіталу жоден із методів не може розглядатися як універсальний. Групування методів оцінювання інтелектуального капіталу наведено на рис. 3.

У роботах (Bouteiller, 2002; Ratnasingha, 2002; Rodov, 2002; Lev, 2003; Andriessse, 2004; Pukelienė, 2007; Кузьміна, 2008; Sveiby, 2010; Salman, 2012) обґрунтовано та запропоновано різні методи оцінювання інтелектуального капіталу. Деякі з них мають суто теоретичний характер, а інші – практично впроваджуються на підприємствах. Є також методи, засновані на традиційній фінансовій теорії. Різноманіття методів надає різні можливості, вони здатні задовольнити всі встановлені цілі, але деякі конкретні методи оцінювання інтелектуального капіталу будуть дієвими лише в конкретних галузях промисловості або на конкретних підприємствах (Vaškelienė, 2004; Wall, 2004; Sveiby, 2010; Palumickaitė, 2008). Це відбувається через складність оцінювання інтелектуального капіталу (Bontis, 2002), на початку якого виникає така проблема: межа між інтелектуальним капіталом та іншою формою капіталу часто є розмитою, оскільки інтелектуальний капітал бере участь у фізичному (наприклад, технології та знання), адже створення цінності ґрунтується на взаємодії інтелектуального та фізичного капіталу. Чим сильніше така взаємодія, тим важче виокремити інтелектуальний капітал та оцінити його як окрему величину (Lev, 2001).

Групи методів оцінювання інтелектуального капіталу				
1	Методи прямого вимірювання (DIC)			
	Технічний брокер «Technology Broker»	Оглядач значень «The Vale Explirer»	Метод вимірювання нематеріальних активів	Метод оцінювання гудвілу (за допомогою показника ділової активності GW)
2	Методи віддачі на активи (ROA)			
	Метод із використанням середньорічного доходу на активи ROA	Метод доданої вартості інтелектуального капіталу VAIC	Метод на основі інформаційної продуктивності	
3	Методи ринкової капіталізації (MCM)			
	Підхід на основі комбінованої інформації балансового звіту (MB)			Мультиплікатор Д. Тобіна
4	SC – методи (методи підрахунку балів)			
	Збалансована таблиця показників ССП	Моніторинг НМА	Цілісний вартісний показник НВА	Метод «ІС-індекс»
5	Методи оцінювання (НМА)			
	Порівняльний (ринковий) підхід		Дохідний підхід	Метод калькулювання вартості НМА
6	Методи вартості людських ресурсів (HRA)			
	Моделі вартості (витратні моделі)		HR-моделі	Грошові моделі

Рисунок 3 – Типологія методів дослідження інтелектуального капіталу

Джерело: складено за (Bouteiller, 2002; Ratnatunga, 2002; Rodov, 2002; Lev, 2003; Andriesse, 2004; Pukelienė, 2007; Кузьміна, 2008; Sveiby, 2010; Salman, 2012).

У табл. 1 наведено моделі, які набули найбільшої популярності та використовуються різними підприємствами, що дозволяє певною мірою виконати оцінку інтелектуального капіталу.

У цілому всі вищеперелічені моделі не дозволяють отримати загальну картину, вони не є універсальними й однозначно наочними для інвесторів, працівників та ін., зацікавлених у діяльності підприємств.

Отже, проблема визначення вартості інтелектуального капіталу залишається дуже гострою. Переважна більшість методик оцінює інтелектуальний капітал шляхом визначення його поточної вартості – суми вартостей ресурсів, затрачених на його створення.

Загалом оцінка інтелектуального капіталу здійснюється відповідно до даних бухгалтерської та фінансової статистичної

звітності. Вона враховує дослідження показників ефективності задіяного (CEE) капіталу, ефективність людського (HCE) та

структурного (SCE) капіталу, а також значення інтелектуального коефіцієнта доданої вартості (VAIC) (табл. 2, рис. 4).

Таблиця 1 – Суть, переваги та недоліки методів визначення інтелектуального капіталу

Метод	Суть	Переваги	Недоліки
Прямого вимірювання	Оцінюється вартість окремих компонентів неосяжних активів. Після визначення цих компонентів вони можуть бути оцінені безпосередньо окремо або за допомогою агрегуючого коефіцієнта	Забезпечує більш адекватну оцінку діяльності компанії, ніж традиційні фінансові показники, їх краще пов'язати з організаційною стратегією	Не дозволяє користувачеві здійснювати порівняння з іншими компаніями, тобто кожна компанія генеруватиме власний набір показників на основі своєї стратегії та бізнес-плану, і ті ж самі показники можуть не надаватися іншими компаніями в тій самій галузі. Також доступ до таких показників буде обмеженим, і зовнішні користувачі не зможуть одержати ці дані
Віддачі на активи	Порівняння прибутковості одного підприємства із середньоринковою прибутковістю аналогічних підприємств	Дозволяє прогнозувати і виконувати внутрішнє та зовнішнє порівняння між бізнес-одинацями; використання публічної, загальнодоступної інформації	Складність переведення даного показника у вартісну оцінку; не враховується клієнтський капітал
Ринкової капіталізації	Розраховується цінність інтелектуального капіталу або нематеріальних ресурсів як різниця між ринковою капіталізацією компанії та цінністю її акціонерного капіталу	Спрямованість на оцінювання та кількісне вимірювання інтелектуального капіталу, його внеску у формування вартості підприємства, основна увага акцентується на управлінні вартістю інтелектуального капіталу з метою підвищення вартості всього бізнесу	Важкодоступність інформації для розрахунку відновної вартості; неможливість розділити вартості окремих елементів інтелектуального капіталу фірми; не враховуються чинники, що впливають на величину ринкової капіталізації
SC-метод (метод підрахунку балів)	Ідентифікуються окремі компоненти інтелектуального капіталу, а потім визначаються індекси чи індикатори, представлені у вигляді оціночних карт і графіків. Для формування висновків може розраховуватися зведений індекс	Дозволяє кожному підприємству самостійно розробити перелік показників та вибрати спосіб їх узагальнення.	Відсутність грошової оцінки; суб'єктивізм при формуванні висновків

Джерело: складено за (Bouteiller, 2002; Ratnatunga, 2002; Rodov, 2002; Lev, 2003; Andriess, 2004; Pukelienė, 2007; Кузьміна, 2008; Sveiby, 2010; Salman, 2012).

Таблиця 2 – Вихідні значення для розрахунку VAIC (2017-2019 рр.), тис. грн

Показник	2017	2018	2019
1. Власний капітал	4983341	5178626	5403352
2. Довгострокові зобов'язання	0	0	0
3. Виручка від реалізації	4396033	5668691	6655129
4. Собівартість виробництва	2902092	3831666	4550827
5. Витрати на оплату праці	1124317	1213985	1635062
6. Витрати	1777775	2617681	2915765
7. Інвестиційний капітал	4983341	5178626	5403352
8. Додана вартість	2618258	3051010	3739364
CCE	0,53	0,59	0,69
HCE	2,33	2,51	2,29
SCE	0,57	0,60	0,56
VAIC	3,42	3,70	3,54

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Рисунок 4 – Динаміка коефіцієнтів ефективності капіталу та інтелектуального коефіцієнта доданої вартості VAIC у ПрАТ «НКМЗ» за 2017-2019 рр.

Джерело: побудовано на основі даних табл. 2.

Виконано оцінку інтелектуального капіталу підприємства за бухгалтерською звітністю ПрАТ «НКМЗ» за 2017-2019 рр. (табл. 2).

Згідно з даними табл. 2 додана вартість протягом усіх 3 років має додатне значення та показує збільшення сукупного доходу без участі заробітної плати.

На рис. 4 наведено динаміку кожного компонента показника VAIC у ПрАТ «НКМЗ» за 2017-2019 рр.

Показник доданої вартості фізичного капіталу CCE у 2017 р. складає -0,53. Це

свідчить, що на 1 тис. грн задіяно фізичного капіталу ПрАТ «НКМЗ» отримує 530 тис. грн доданої вартості. Розрахунок значень за інші періоди показує аналогічні значення (рис. 4). У динаміці значень CCE спостерігається тенденція зростання.

Показник ефективності створення вартості компанії за рахунок людського капіталу (HCE) у 2017 р. для ПрАТ «НКМЗ» склав 2,33. Отже, з 1 тис. грн, яка вкладена в людський капітал, підприємство отримало 2330 тис. грн доданої вартості. У 2019 р. спостерігається тенденція зниження HCE, але він є найбільшим компонентом VAIC,

демонструючи високу віддачу від пропозицій.

Показник ефективності створення вартості підприємства за рахунок структурного капіталу SCE у 2017 р. склав 0,57. Визначено, що він також має тенденцію до зниження. Таким чином, у 2017 р. на 1 тис. грн доданої вартості припадає 570 тис. грн структурного капіталу.

Показник доданої вартості інтелектуального капіталу (VAIC) визначено як суму розрахованих вище індикаторів. Так, для ПрАТ «НКМЗ» у 2017 р. коефіцієнт VAIC склав $0,53 + 2,33 + 0,57 = 3,42$. Загальний внесок матеріальних і нематеріальних активів ПрАТ «НКМЗ» у додатковій вартості підприємств у 2017 р. дорівнює 3420 тис. грн, у 2018 р. – 3700, у 2019 р. – 3540 тис. грн. Отже, оцінювання інтелектуального капіталу за методом доданої вартості

(VAIC) дає більш точний результат. Перевагами методу є простота розрахунку і доступність даних.

Для оцінювання інтелектуального капіталу застосовують коефіцієнт *q*-Тобіна, який розраховується за формулою

$$q\text{-Tobin} = \frac{BP}{BBa}, \quad (2)$$

де *q*-Tobin – коефіцієнт Тобіна;

BP – ринкова вартість підприємства, тис. грн;

BBa – балансова вартість активів підприємства, тис. грн.

Однією з поширених технологій при оцінюванні вартості інтелектуального капіталу ПрАТ «НКМЗ» є метод ринкової капіталізації, який характеризує співвідношення ринкової та балансової вартості підприємства (табл. 3).

Таблиця 3 – Оцінка величини інтелектуального капіталу ПрАТ «НКМЗ» за методикою ринкової капіталізації

Показник	2017	2018	2019
Ринкова вартість простих акцій, грн	89325600	89325600	89325600
Кількість акцій	400	400	400
Довгострокові зобов'язання, тис. грн	0	0	0
Запаси, тис. грн	1489302	1891952	1937712
Короткострокові зобов'язання, тис. грн	1059570	1236065	1360651
Оборотні активи, тис. грн	3828608	4054211	4409909
Активи, тис. грн	6042911	6414691	6764003
Q-Тобін	-0,20	-0,13	-0,15

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Розраховане значення коефіцієнта Тобіна, яке дорівнює нижче 1, свідчить про зниження розвитку інтелектуального капіталу підприємства протягом 2017-2019 рр. При цьому деякі вчені стверджують, що додатне значення коефіцієнта Тобіна означає потенційну можливість підприємства отримувати монополістичні прибутки (Kasiewicz, 2006).

Отже, оцінювання інтелектуального капіталу підприємства за методом ринкової капіталізації та з використанням коефіцієнта доданої вартості VAIC дозволяє виявити недоліки та переваги, створюючи базу для

розробки більш обґрунтованого методичного підходу до оцінювання інтелектуального капіталу підприємства. Перспективним напрямом може стати використання комбінованої методики, яка уможливить оцінку як величини, так і структури інтелектуального капіталу.

Оцінювання інтелектуального капіталу в умовах цифровізації

В умовах цифрової економіки зростає цінність інформації як основи прийняття стратегічних рішень щодо розвитку підприємства. Дані в цифровій формі стають

одним із головних стратегічних ресурсів, який сприяє підвищенню ефективності та конкурентоспроможності підприємства. Можливості переходу до цифрових моделей бізнесу й удосконалення традиційних бізнес-процесів на основі наскрізних цифрових технологій і цифрових платформ багато в чому обумовлені рівнем розвитку інтелектуального капіталу підприємства.

Цифровізація продуктивних сил у сучасному суспільстві є об'єктивним фактором його розвитку. Цифрові технології трансформують виробничі відносини, змінюючи роль людини і як користувача, і як розробника інформаційно-комунікаційних технологій.

Як зазначено вище, методи оцінювання інтелектуального капіталу мають свої особливості, недоліки й умови застосування. Основна його складність пов'язана з переходом від неявних, нематеріальних елементів інтелектуального капіталу до фінансових показників.

У деяких моделях використовується інформація бухгалтерської звітності та фондового ринку, але при цьому внутрішня структура залишається нерозкритою. У структурних моделях спираються на нефінансові показники, існує складність переходу до грошової оцінки, і основна складність для дослідників полягає в тому, щоб чітко розкрити зв'язок інтелектуального капіталу з підсумками діяльності підприємства. Також необхідно враховувати, що майже кожен метод оцінювання інтелектуального капіталу має свої мінуси, які можуть посилюватися при використанні зарубіжних методів оцінювання інтелектуального капіталу підприємств без урахування їх особливостей.

Отже, інтелектуальний капітал в умовах цифровізації покликаний забезпечувати розвиток підприємства та необхідний рівень конкурентоспроможності, причому його можна умовно розділити на капітал, який містить базові знання, необхідні для нормального функціонування, і капі-

тал, спрямований на підтримку конкурентоспроможності та інновацій, що забезпечують формування унікальних конкурентних переваг.

Таким чином, для підвищення ефективності процедури оцінки інтелектуального капіталу пропонується використовувати методологію структурного проєктування систем IDEF0. IDEF0-методологія призначена для функціонального моделювання, згідно з якою система являє собою сукупність взаємодіючих процесів, робіт або функцій. Така функціональна орієнтація є принциповою, функції системи аналізуються незалежно від об'єктів, якими вони оперують. Це дозволяє більш чітко змодельовувати логіку та взаємодію виробничих процесів на підприємстві.

Розглянемо основне визначення побудови концептуальної моделі оцінки інтелектуального капіталу. Під процесом слід розуміти перетворення входів (принципів і нормативно-довідкового забезпечення) на виходи під впливом управління та з використанням алгоритмів, процедур, інформаційно-технологічного забезпечення (рис. 5).

Під інтелектуальним капіталом у даному дослідженні мається на увазі кваліфікація, знання, вміння працівників управлінської праці.

Вхідна інформація (входять дуги) – початковий елемент, з якого починається процес формування оцінки інтелектуального капіталу. Як інформація виступають такі дані: баланс підприємства (Ф.1), звіт про фінансові результати (Ф.2), звіт про доходи, витрати і фінансові результати підприємства; стратегія підприємства; статистика підприємства; середні галузеві показники.

Нормативно-довідкове забезпечення являє собою документацію щодо проєкту оцінки інтелектуального капіталу.

При оцінюванні пропонується керуватися такими принципами:

абстрагування – визначення суттєвих аспектів системи й абстрагування від несуттєвих;

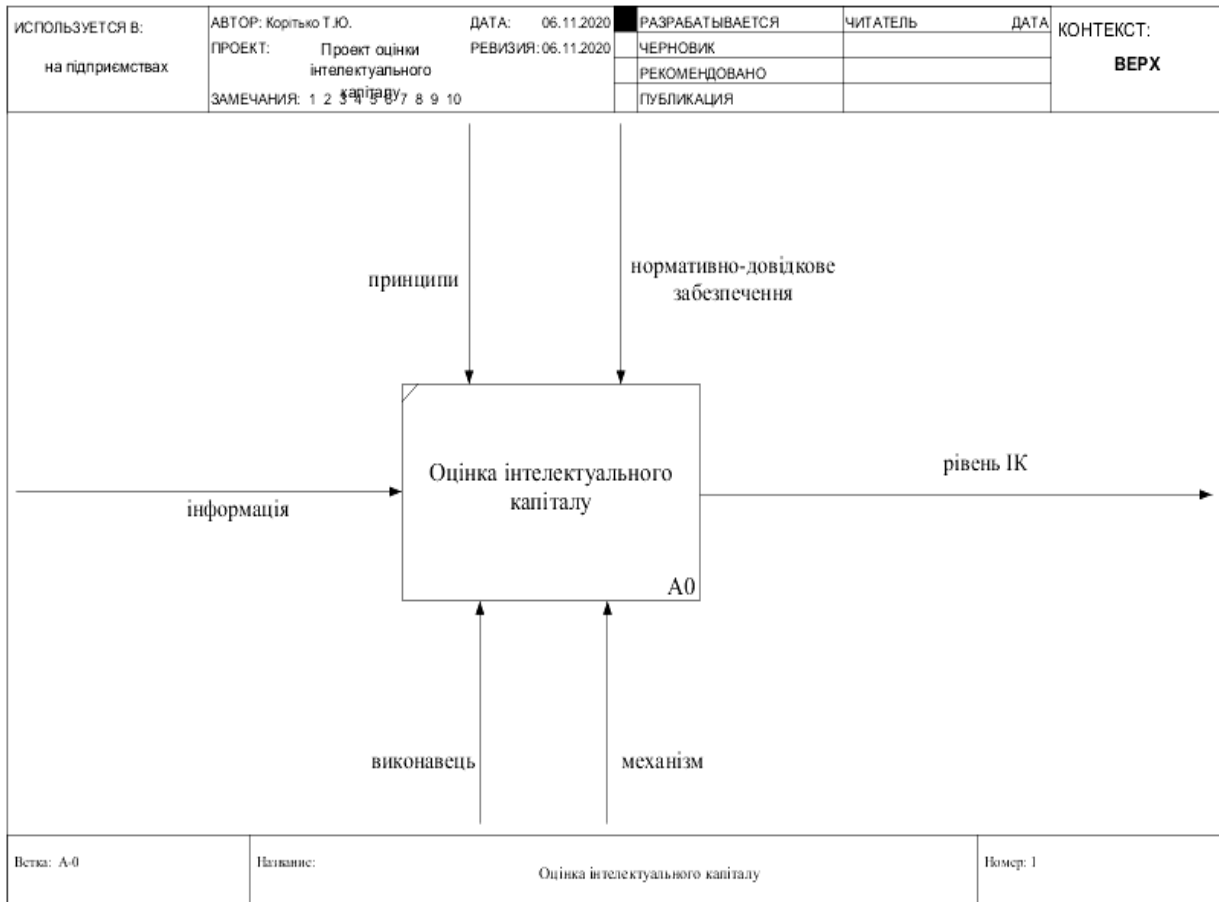

Рисунок 5 – Контекстна діаграма оцінки інтелектуального капіталу

Джерело: побудовано авторами.

формалізації – необхідність чіткого методичного підходу до вирішення проблеми, встановлення і дотримання формальних правил на всіх етапах виконання аналізу;

узгодженості – обґрунтованість та узгодженість елементів;

структурування даних – усі дані мають бути структуровані та ієрархічно організовані (Soroка K. O., 2004).

Таким чином, виконавцями проекту є працівники підприємства, між якими розподіляється виконання завдань.

Механізм – те, за допомогою «чого» підприємство здійснює оцінку інтелектуального капіталу, та «хто» виконує ці обов'язки. У процесі оцінювання інтелектуального капіталу підприємства як механізми виступають відділ бухгалтерії та го-

ловний бухгалтер. Саме за рахунок дій цих фахівців відбувається перетворення початкового запиту на кінцевий результат.

На виході отримуємо комплекс рекомендацій щодо розвитку інтелектуального капіталу підприємства та контролю результатів.

Подальша деталізація концептуальної моделі дозволила побудувати модель верхнього рівня (рис. 6), елементи (роботи) якої відповідають основним завданням, зазначеним вище.

Розглянемо етапи оцінювання інтелектуального капіталу більш докладно.

І етап – збір інформації, необхідної для оцінювання інтелектуального капіталу підприємства на основі сформованої системи показників.

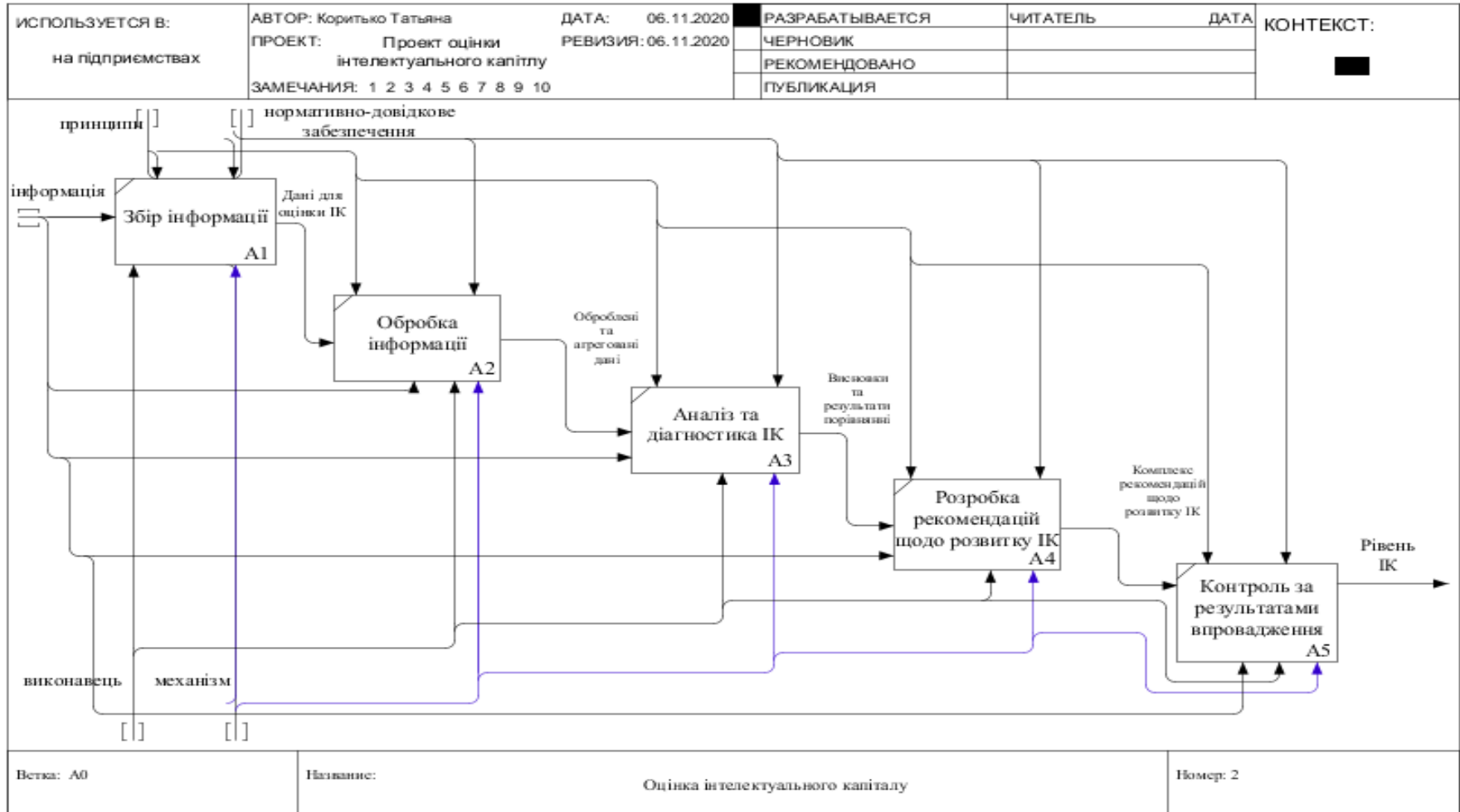

Рисунок 6 – Декомпозиція етапів оцінювання інтелектуального капіталу

Джерело: побудовано авторами.

Формування інформаційної бази підприємства передбачає процес збору, реєстрації та обробки всієї фінансової звітності з метою аналізу, оцінки рівня інтелектуального капіталу.

Як засоби управління в моделі розглядається нормативно-довідкова документація, до якої на даному етапі відносять: наказ, дані бухгалтерської звітності про доходи підприємства та підрозділів, штатний розклад й іншу кадрову документацію.

Результатом реалізації першого етапу є формування даних для оцінки інтелектуального капіталу.

II *етап* – обробка сформованої інформації. Якість інформаційних даних виступає основою точності результатів дослідження.

На даному етапі застосовуються методи статистичної обробки даних, перевірки даних на достовірність (валідність, репрезентативність), здійснюється їх групування й узагальнення показників.

Результатом даного етапу є оброблені, агреговані дані, зручні для аналізу, який проводиться на наступному етапі.

III *етап* – аналіз і діагностика інтелектуального капіталу. Нормативно-довідкова документація включає закон про захист персональних даних, кваліфікаційні вимоги в посадовій інструкції та єдиний тарифно-кваліфікаційний довідник.

Внутрішні процеси відбуваються у формі діагностики зовнішнього оточення, попередньому дослідженні показників, встановлюється рівень відхилення значень від середньогалузевих або нормативних. Основна складність оцінки інтелектуального капіталу пов'язана з переходом від абстрактних нематеріальних елементів інтелектуального капіталу до фінансових показників.

Для оцінки інтелектуального капіталу пропонується використовувати метод головних компонент, що дозволяє на основі експертної оцінки отримати вагові коефіцієнти для визначити значення комплексної оцінки.

Результати третього етапу – висновки за підсумками порівняння.

IV *етап* – розробка рекомендацій щодо розвитку інтелектуального капіталу. Реалізуються принципи реалістичності, економічності й ефективності. Нормативно-довідкова документація включає знання актуального стану НДДКР, приклади успішної діяльності аналогічних підприємств.

На виході – комплекс рекомендацій щодо розвитку інтелектуального капіталу.

V *етап* – контроль результатів упровадження. На даному етапі здійснюється оцінка впроваджених рекомендацій щодо розвитку інтелектуального капіталу, яка включає: виявлення причин відхилень, оцінку досягнутого рівня інтелектуального капіталу, встановлення кореляційного зв'язку між показниками інтелектуального капіталу та фінансовими показниками діяльності підприємства.

Результат цього етапу – визначення значення рівня інтелектуального капіталу. Якщо рівень інтелектуального капіталу знижується, то здійснюється доробка і циклічне повернення на перший етап процедури для виправлення помилок у «слабких» місцях, виконується повторна оцінка.

Таким чином, оцінювання інтелектуального капіталу є складним багатовимірним завданням, що потребує зберігання та обробки великих обсягів структурованої інформації. Це також надає можливість збирати інформацію про інтелектуальний капітал кількох підприємств й обмінюватися нею, що робить вибірку даних набагато більш репрезентативною і дозволяє підвищити якість роботи за рахунок кращої здатності аналізувати ці дані, а отже, пропонувати кращі алгоритми для вирішення питань управління інтелектуальним капіталом підприємств в умовах цифрової економіки.

Висновки. Для розуміння суті інтелектуального капіталу доцільно використовувати міждисциплінарний підхід, який

дозволяє визначити інтелектуальний капітал як постійно реалізовану в системі ринкових соціально-економічних відносин структуровану сукупність елементів прихованих чинників виробництва для створення вартості бізнесу, що приносять дохід учасникам цих відносин відповідно до мінімальних вимог ринкового середовища. Це дозволить виявити нові якості інтелектуального капіталу в цифровій економіці в усіх її структурних складових, які пред'являють вимоги як до працівника-носія основного капіталу, так і до підприємства, яке прагне створити умови та знайти механізми для нарощування інтелектуального капіталу, його залучення до процесів організації.

Запропоновані етапи оцінювання інтелектуального капіталу підприємств в умовах цифровізації економіки є більш ефективними, оскільки мають менші трансакційні витрати та процес оцінки відбувається швидше і надійніше. Реалізація цих етапів дозволяє зменшити трансакційні витрати та оптимізувати процес управління підприємством. Це відкриває можливості для збору інформації про інтелектуальний капітал декількох підприємств й обміну нею, що робить вибірку даних більш репрезентативною і дозволяє підвищити якість роботи за рахунок кращої здатності аналізувати ці дані, а також пропонувати кращі алгоритми для вирішення питань щодо управління інтелектуальним капіталом підприємств.

Для визначення конкретних шляхів вирішення поставлених завдань необхідні подальші наукові дослідження щодо оцінки адаптації працівників до збільшення інтелектуалізації підприємства в умовах цифровізації економіки, яка б дозволила встановити потенційні межі працівників і їх готовність до такого підвищення інтелектуалізації.

Література

Амоша О. І., Гринецька С. М. (2012). Перспективні напрямки державної політики

щодо капіталізації науки в сучасних умовах розвитку. *Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект*. № 1. С. 9-14.

Бажан І. (2012) Економічна сутність та функції інтелектуального капіталу. *Україна: аспекти праці*. № 2. С. 30-35.

Богущька О. А., Брюховецький Я. С. (2017) Оцінка рівня інвестиційно-інноваційної активності у взаємозв'язку з політикою інтелектуалізації та мотивації праці персоналу промислових підприємств. *Вісник економічної науки України*. № 1 (32). С. 19-25.

Бриль І. В. (2019) Визначення мотиваційних переваг інтелектуалізації підприємств базових галузей промисловості. *Економічний вісник Донбасу*. № 1 (55). С. 142-150. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-1\(55\)-142-150](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-1(55)-142-150)

Булеев І. П., Берсуцький А. Я., Бриль І. В. (2013) *Стратегія управління інтелектуальним капіталом підприємств*: монографія. Донецьк: ДонУЕП. 207 с

Булеев І. П., Іваненко Л. В., Брюховецький Я. С. (2017). Моделирование повышения уровня интеллектуализации труда работников предприятий. *Економіка промисловості*. № 2 (78). С. 80-96. DOI: doi.org/10.15407/econindustry2017.02.080

Євсєєв А. Д. (2012) Методологічні аспекти оцінки вартості інтелектуального капіталу. *Економіка промисловості*. № 3-4. С. 336-345.

Иноземцев В. Л. (1998). *За пределами экономического общества. Постиндустриальные теории и постэкономические тенденции в современном мире*. Москва: Academia. 640 с.

Ніколайчук О. А. (2012). Розвиток теоретичних підходів до сутності та класифікації інвестицій в інтелектуальний капітал підприємства. *Вісник Запорізького національного університету*. № 4 (16). С. 53-61.

Ротань Н. В. (2013) Інтелектуальний капітал як засіб формування конкурентних

- переваг підприємства. *Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві*. № 3(4). С. 302-307.
- Сорока К. О. (2004). *Основи теорії систем і системного аналізу*. Харків: ХНАМГ. 291 с.
- Ступнікер Г. Л. (2008) Інтелектуальний капітал як основа розвитку вітчизняних промислових підприємств. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*. № 12. С. 40-43.
- Стюарт Т. (2007) *Інтелектуальний капітал. Новий источник богатства організації*. Москва: Поколение. 368 с.
- Чухно А. А. (2002) Інтелектуальний капітал: сутність, форми і закономірності розвитку. *Економіка України*. № 12. С. 61-67
- Шульга Ж. О. (2010) Інтелектуальний капітал як об'єктивна економічна категорія. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. № 2 (10). С. 106-111.
- Andriessen, D. (2004). *Making sense of IC. Designing a method for the valuation of intangibles*. USA: Elsevier. 440 p.
- Bontis N. (2002). Assessing knowledge assets: a review of the models used to measure IC. *International Journal of Management Reviews*. Vol. 3, pp. 41-60.
- Bouteiller Ch. (2002). The evaluation of intangibles: advocating for an option based approach. *VIth alternative perspectives on finance conference*, Hamburg, August 4-6.
- Daum J. H. (2003). *Intangible Assets and Value Creation*. West Sussex: John Wiley & Sons Ltd., 421 p.
- Dubra I. (2010). Human capital impact on the enterprise competitiveness. *Publications of International Conference*. № 1 (26), pp. 53-57.
- Edvinsson L. (2001) *Kapitał intelektualny*. Warszawa, PW. 120 с.
- Fitzenz J. (2009). *The ROI of HC: measuring the economic value of employee performance*. NY: AMA. 312 p.
- Hitchner J. R. (2006) *Financial Valuation: Applications and Models*. New Jersey: John Wiley & Sons, Hoboken. 1336 p.
- Kita P., Šimberová I. (2018). An overview of business models in the Czech chemical industry: A sustainable multiple value creation perspective. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*. 6(2). pp. 662-676.
- Kuzmina I. (2008). Accounting of intangible assets in the context of a company's strategy. *Accounting and Finance in Transition*. Vol. 5. pp. 209-229.
- Kasiewicz S. (2006) *Kapitał intelektualny: spojrzenie z perspektywy interesariuszy*. Kraków: Oficyna Ekonomiczna. 287 p.
- Lev B. (2001). *Intangibles: Management, Measurement, and Reporting*. Washington: DC, TBI, 216 p.
- Lev B., Abernethy M. A., Wyatt A., Bianchi P., Labory S. (2003). *Study on the Measurement of Intangible Assets and Associated Reporting Practices*. Europa: Enterprise. 277 p.
- Maditinos D., Chatzoudes D., Tsairidis Ch., Theriou G. (2011). The impact of IC on firms' market value and financial performance. *Journal of IC*. Vol. 12 (1). pp. 132-151. DOI: <https://doi.org/10.1108/1469193111109794>
- Palumickaitė J. (2008). *Organizacijos IK vertinimo modelis*. Kaunas. 38 p.
- Pukelienė V., Palumickaitė J., Matuzevičiūtė K. (2007). IK matavimas ir vertinimas: teorinis aspektas. *Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai*. № 1/1. pp. 103-114.
- Ramanauskaitė A. (2012). *IK interpretacija šiuolaikinės rinkos sąlygomis: teorinis tyrimas. Apskaita auditas, analizė: mokslas inovacijų ir globalizacijos kontekste*. Vilnius: VU leidykla. pp. 573-581.
- Ratnatunga J. (2002). The valuation of capabilities: a new direction for management accounting research. *Journal of Applied Management Accounting Research*. Vol. 1. pp. 1-15.
- Rodov I., Leliaert, Ph. (2002). Fimiam: financial method of intangible assets measure-

- ment. *Journal of IC*. № 3. pp. 323-336.
- Salman, R., Mahamad, T. Bn. (2012). IC measurement tools. *International Journal on Social Science Economics & Art*. Vol. 2, pp. 19-26.
- Sveiby, K.-E. (2010). Methods for measuring intangible assets. URL: <http://www.sveiby.com> (дата звернення: 20.12.2020).
- Tan H. P., Plowman, D., Hancock, Ph. (2007). IC and financial returns of companies. *Journal of IC*. Vol. 8. pp. 76-95.
- Vaškeliënė L. (2004). *IK vertinimo poreikio ir galimybių studija Lietuvos organizacijose. Transformacijos Rytų ir Centrinėje Europoje*. Klaipėda: KU, 386 p.
- Wall A., Kirk, R., Martin, G. (2004). IC: measuring the immeasurable? UK: Elsevier Ltd. 111 p.
- Zambon S. (2017). Intangibles and intellectual capital: An overview of the reporting issues and some measurement models. *The Economic Importance of Intangible Assets*. 196 p.
- References**
- Amosha, O. I., & Grinevs`ka, S. M. (2012) Perspective directions of the state policy concerning capitalization of science in modern conditions of development. *Problemy razvutya vneshneekonomicheskikh svyazey i privilecheniya inostrannykh investitsiy: regional`nyjj aspekt*, 1, pp. 9-14. [in Ukrainian].
- Bazhan, I. (2012) Economic essence and functions of intellectual capital. *Ukrayina: aspekty pratsi*, 2, pp. 30-35. [in Ukrainian]
- Bohutska, O. A., & Briukhovetskyi, Ya. S. (2017). Assessment of the level of investment – innovation activity in connection with the policy of intellectualization and motivation of industrial personnel. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 32, pp. 19-25 [in Ukrainian].
- Bryl, I. V. (2019) Determining the motivational benefits of intellectualization of enterprises in basic industries. *Ekonomichniy visnyk Donbasu*, 1 (55), pp. 142-150. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-1\(55\)-142-150](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-1(55)-142-150) [in Ukrainian].
- Buleev, I. P., Bersutskyi, A. Ia., & Bryl, I. V. (2013) Modeling of increase of level of intellectualization of work of workers of the enterprises. Donetsk: Don UEP [in Ukrainian].
- Buleev, Y. P., Yvanenko, L. V., & Briukhovetskyi, Ya. S. (2017) Modeling of increase of level of intellectualization of work of workers of the enterprises. *Ekon. promysl.*, 2 (78), pp. 80-96. DOI: doi.org/10.15407/econindustry2017.02.080 [in Ukrainian].
- Yevsieiev, A. D. (2012) Methodological aspects of assessing the value of intellectual capital. *Ekon. promisl.*, 3-4, pp. 336-345 [in Ukrainian].
- Inozemcev, V. L. (1998) *Outside of economic society. Post-industrial theories and hypoeconomic trends in the modern world*. Moskow: Academia [in Russian].
- Nikolaichuk, O. A. (2012). Development of theoretical approaches to the essence and classification of investments in the intellectual capital of the enterprise. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, 4(16), pp. 53-61 [in Ukrainian].
- Rotan, N. V. (2013) Intellectual capital as a means of forming the competitive advantages of the enterprise. *Informatsiini tekhnologii v osviti, nauksi ta vyrobnytstvi*, 3(4), pp. 302-307 [in Ukrainian].
- Stupniker, H. L. (2008) Intellectual capital as a basis for the development of domestic industrial enterprises. *Visnyk Prydniprovskoi derzhavnoi akademii budivnytstva ta arkhitektury*, 12, pp. 40-43 [in Ukrainian].
- Styuart T. (2007) Intellectual capital. A new source of wealth for the organization. Moskow: Pokolenie [in Russian].
- Chukhno, A. A. (2002) Intellectual capital: the essence, forms and patterns of development. *Ekonomika Ukrainy*, 12, pp. 61-67 [in Ukrainian].
- Soroka, K. O. (2004) *Fundamentals of systems theory and systems analysis*. Kharkiv: KhNAMH. 291 p. [in Ukrainian].
- Shulha, Zh.O. (2010) Intellectual capital as an

- objective economic category. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 2(10), pp. 106-111.
- Andriessen, D. (2004). Making sense of IC. Designing a method for the valuation of intangibles. USA: Elsevier.
- Bontis, N. (2002). Assessing knowledge assets: a review of the models used to measure IC. *International Journal of Management Reviews*, 3, pp. 41-60. DOI: <https://doi.org/10.1111/1468-2370.00053>
- Bouteiller, Ch. (2002, August). The evaluation of intangibles: advocating for an option based approach. *Vlth alternative perspectives on finance conference*, Hamburg, pp. 4-6.
- Daum, J. H. (2003). *Intangible Assets and Value Creation*. West Sussex: John Wiley & Sons Ltd.
- Dubra, I. (2010). Human capital impact on the enterprise competitiveness. *Publications of International Conference*, 1 (26), pp. 53-57.
- Edvinsson, L. (2001) *Kapitał intelektualny*. Warszawa, PW [in Polska].
- Fitzenz, J. (2009). The ROI of HC: measuring the economic value of employee performance. NY: AMA.
- Hitchner, J. R. (2006) *Financial Valuation: Applications and Models*. New Jersey: John Wiley & Sons, Hoboken.
- Kita, P., & Šimberová, I. (2018). An overview of business models in the Czech chemical industry: A sustainable multiple value creation perspective. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 6(2), pp. 662-676.
- Kuzmina, I. (2008). Accounting of intangible assets in the context of a company's strategy. *Accounting and Finance in Transition*, 5, pp. 209-229.
- Kasiewicz, S. (2006) *Kapitał intelektualny: spojrzenie z perspektywy interesariuszy*. Kraków: Oficyna Ekonomiczn [in Polish].
- Lev, B. (2001). *Intangibles: Management, Measurement, and Reporting*. Washington DC, TBI .
- Lev, B., Abernethy, M. A., Wyatt, A., Bianchi, P., & Labory, S. (2003). *Study on the Measurement of Intangible Assets and Associated Reporting Practices*. Europa: Enterprise.
- Maditinos, D., Chatzoudes, D., Tsairidis, Ch., & Theriou, G. (2011). The impact of IC on firms' market value and financial performance. *Journal of IC*, 12, pp. 132-151. DOI: <https://doi.org/10.1108/14691931111097944>
- Palumickaitė, J. (2008). Organizational IC evaluation model. Kaunas [in Estonian].
- Pukelienė, V., Palumickaitė, J., & Matuzevičiūtė, K. (2007). IK matavimas ir vertinimas: teorinis aspektas. *Taikomoji ekonomika: sisteminiai tyrimai*, 1/1, pp. 103-114.
- Ramanauskaitė, A. (2012). Interpretation of IC in modern market conditions: a theoretical study. Accounting. Vilnius: VU leidykla [in Lithuanian].
- Ratnatunga, J. (2002). The valuation of capabilities: a new direction for management accounting research. *Journal of Applied Management Accounting Research*, 1, pp. 1-15.
- Rodov, I., & Leliaert, Ph. (2002). Fimiam: financial method of intangible assets measurement. *Journal of IC*, 3, pp. 323-336.
- Salman, R., & Mahamad, T. Bn. (2012). IC measurement tools. *International Journal on Social Science Economics & Art*, 2, pp. 19-26.
- Sveiby, K.-E. (2010). Methods for measuring intangible assets. Retrieved from <http://www.sveiby.com>
- Tan, H. P., Plowman, D., & Hancock, Ph. (2007). IC and financial returns of companies. *Journal of IC*, 8, pp. 76-95.
- Vaškeliene, L. (2004). *Study of the need and feasibility of IC assessment in Lithuanian organizations. Transformations in Eastern and Central Europe*. Klaipėda: KU [in Lithuanian].
- Wall, A., Kirk, R., & Martin, G. (2004). *IC: measuring the immeasurable?* UK: Elsevier Ltd.
- Zambon, S. (2017). Intangibles and intellectual capital: an overview of the reporting issues and some measurement models. *The economic importance of intangible assets*. 196 p.

Татьяна Юрьевна Корытько,

канд. экон. наук, доцент

E-mail: taniakorytko@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-4251-1971>;

Ирина Васильевна Брыль,

канд. экон. наук

Институт экономики промышленности НАН Украины

ул. Марии Капнист, 2, г. Киев, 03057, Украина

E-mail: bryl.irina@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0003-1526-0094>

ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЙ КАПИТАЛ ПРЕДПРИЯТИЯ И ЕГО ОЦЕНКА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ

В современных условиях интеллектуальный капитал признается приоритетным видом капитала предприятий, наличие которого является залогом повышения их конкурентоспособности и эффективности хозяйствования. С учетом этого систематизированы существующие методологические подходы к определению величины, динамики и уровня интеллектуального капитала. Проведена оценка стоимости интеллектуального капитала на примере с использованием методологических подходов, признанных мировым научным сообществом. Выявлена тенденция сокращения интеллектуализации активов, а также низкий уровень интеллектуального роста на предприятии. Это можно объяснить действием следующих факторов: низкий уровень развития и активности фондового рынка в Украине; эпизодическое проведение сделок при купле-продаже акций, что обуславливает их заниженную (индивидуальное) оценку; переоценка стоимости материальных видов активов (прежде всего дебиторской задолженности, запасов, финансовых активов) и т.д.

Разработана декомпозиционная концептуальная модель оценки интеллектуального капитала в условиях цифровизации, которая позволит провести оценку уровня интеллектуального капитала. Предложенная модель оценки интеллектуального капитала предприятий в условиях цифровизации экономики является более эффективной, поскольку имеет меньшие транзакционные издержки. Процесс оценки происходит быстрее и надежнее.

Ключевые слова: предприятие, сущность и методы оценки интеллектуального капитала, интеллектуализация, цифровизация.

JEL: C18; D 83; E22; G 32; M41, O14

Tetiana Yu. Korytko,

PhD in Economics, associate professor

E-mail: taniakorytko@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-4251-1971>;

Iryna V. Bryl,

PhD in Economics

Institute of Industrial Economics of the NAS of Ukraine,

2 Maria Kapnist Street, Kyiv, 03057, Ukraine

E-mail: bryl.irina@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0003-1526-0094>

INTELLECTUAL CAPITAL OF THE ENTERPRISE AND ITS EVALUATION IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION

In modern conditions, intellectual capital is recognized as a priority type of enterprise capital. Its presence, quality and quantity serve as the key to the growth of their competitiveness and

economic efficiency. Taking this into account, this article has systematized the existing methodological approaches to determining the size, dynamics and level of intellectual capital. An assessment of the value of intellectual capital is carried on the example of an enterprise with embodiment of methodological approaches recognized by the world scientific community. The result showed the existence of a tendency to a reduction of the intellectualization of assets, a low level of intellectual growth at the enterprise. The revealed state can be explained by the simultaneous effect of various factors: a low level of development and activity of the stock market in Ukraine, occasional transactions, when buying and selling shares, defines their underestimated (individual) assessment; revaluation of the value of tangible assets (primarily accounts receivable, inventories, financial assets), etc.

A decomposition conceptual model for assessing intellectual capital in the context of digitalization has been developed, which will allow measuring the level of intellectual capital. The proposed model for assessing the intellectual capital of enterprises in the context of the digitalization of the economy is more effective than previously established in researches analyzed in this paper, since its implementation in practice is inherent with lower transaction costs. Also, another positive moment of this model is that the assessment process is faster and more reliable.

Keywords: enterprise, essence and methods of assessing intellectual capital, intellectualization, digitalization.

JEL: C18; D 83; E22; G 32; M41, O14

Формат цитування:

Коритько Т. Ю., Бриль І. В. (2021). Інтелектуальний капітал підприємства та його оцінка в умовах цифровізації. *Економіка промисловості*. № 1 (93). С. 92-110. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry 2021.01.092>

Korytko, T. Yu., & Bryl, I. V. (2021). Industrial ecosystems and digitalization in the context of sustainable development. *Econ. promisl.*, 1 (93), pp. 92-110. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2021.01.092>

Надійшла до редакції 25.01.2021 р.